

መጽሐፍ ብዛዕባ

ሸግር ሶማልያ ታሪካዊ ዕምቁቱ ፖለቲካዊ

ምዕባለኡን መጻኢ ኣንፈቱን

ብዶ/ር ኣሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ቅልውላው ሶማልያ

ታሪካዊ ዕምቁቱ፡ ፖለቲካዊ
ምዕባለኡን መጻኢ ኣንፈቱን

ዶ/ር ኣሕመድ ሓሰን ድሕሊ

መቐድም ብላልሎሚን መሓመድ ሰዓድ ጸሐፊ ህዝባዊ ግንባር ንደምክራሲን ፍትሕን
ትርጉም - ዑቕባሰላሴ መሓሪ (ወድ ቐሺ)
ኣርትስት - ብረኸት ጳውሎስ

መጻሕፍቲ

ጀነራል መሓመድ ሰዓድ ባረ ካብ'ቲ ብ21 ጥቅምቲ 1969 ወተሃደራዊ ዕልዋ ዘካየደሉ እዋን ጀሚሩ፡ ን22 ዓመታት ንሶማልያ ምስ መርሐ፡ ብ26 ጥሪ 1991 ካብ ሰልጣን ተኣልዩ። ምስ ምውዳቕ ስርዓት ጀነራል ባረ ድማ ኹሉ ትካላዊ መንግስቲ ሶማልያ ፈሪሱ። ጠንቂ ናይ'ዚ ተርእዮ'ዚ ኹለን

ተቃዋሚ ውድባት ሶማሊያ፣ ኣብ ኣደ ፖለቲካውን ቍጠባውን መሰጋገሪ ፕሮግራም፣ ብዝተሓተ ደረጃ'ኳ፣ ኪሰማምዓ ብዘይምክኣለን ጥራይ ዘይኮነ፣ ነቲ ምስ ምውዳቕ ሰርዓት ጀነራል ሰያድ ባሪ፣ ኣብ ምሉእ ሶማሊያን ኣብ ርእሰ ኸተማኣ፣ መቓድሾን ዝተፈጥረ ናይ ሰልጣን ባዶሽ ንምምላእ፣ ኣብ ንኣድሕደን ውድድርን ምቅትታልን ምክያደን እዩ። ከም ውጽኢቲ ኸኣ፣ ሶማሊያ ሉኣላውነታ ተዳኺሙ፣ ኣብ ንህላወኣ ዘማህመነ ደማዊ ኹናት ኣድሕድ ተሸሚማ።

ህዝቢ ሶማሊያ ኣብ ሕሉፍን ዘመናውን ታሪኹ ርእይዎ ዘይፈልጥ ጽንኩርን ዝተሓላለኸን ኩነት፣ ኤርትራ ኣብ ጎኒ ኣው ህዝቢ ሶማሊያ ዝቐመት ቀዳመይቲ ሃገር እያ።

ኤርትራ፣ ንሸግር ሶማሊያ ብኣጋኡ ንፍታሕ፣ ኣብ ጽባሕ 25 ግንቦት 1991፣ ካብ ጉብጣ መንግስቲ ኢትዮጵያ ናጻ ዝወጸትሉ እዋን፣ ቀዳማይ ተበግሶ ወሰደት። ነቲ ኣብ መንጎ ህዝብታት ኤርትራን ሶማሊያን ዘሎ ተሪር ሕውነታዊ ምትእስሳርን፣ ህዝቢ ሶማሊያ ኣብ እዋን መሪር ኣርነታዊ ተጋድሎ ህዝቢ ኤርትራ ዝጸንሖ ነቐ ዘይብል ደጋፊ መርገጽን ኣብ ግምት ምስ እነእቲ፣ እቲ ኤርትራ ሸግር ሶማሊያ ንምፍታሕ ዝወሰደቶ ቐዳማይ ተበግሶ ዘገርም ከም ዘይኮነ ንግንዘብ።

ተበግሶ ኤርትራ ፍሪ ኪህብ ምስ ቀረበ፣ እቲ ካብ ኩሉ መኣዝናት ዝነቐለ ተበግሶታት ዞባውያን፣ ክፍለ ዓለማውያንን ኣህጉራውያንን ውድባት፣ ንተበግሶ ኤርትራ ከምክኖ ክኢሉ። ኩሉ'ቲ ቅኑዕ ኮነ ኣብ ሸርሒ ዝተመሰረተ ዕላማታት ዝነበሮ ተበግሶታት ኣብ ንኣድሕዱ ተወዳዲሩ።

እተን ንኣድሕደን ዝተሃራረማ ዝነበራ ሶማላውያን ውድባት ንዞባውዊ፣ ክፍለ ዓለማውን ኣህጉራውን ተበግሶታት ከም መበገሲ ተጠቂመን፣ ኣባራዊ ነፍሰ ቕትለታዊ ደማዊ ኹናተን ቀጸላኡ። ካብ'ቲ ምስ ኬንያ ዚዳውብ ደቡባዊ ምብራቕ ወደብ ኪሰማዮ ጀሚሩ፣ ኣብ ወደባት መቓድሾ፣ ቦሳሶን ዜላዕን

ዚኑብር ህዝቢ፣ ህይወቱ ንምድሓን፣ ኣብ ገዝኡን መሬቱን ኣብ ኣሕዋቱን ሰድራኡን ዘይኮነ፣ ዶብ ሰጊሩ ናብ ጉረባብቲ ሃገራት፣ ኬንያ፣ ኢትዮጵያን ጂቡቲን ፋሕ ኪብል ተገዲዱ። ገለ ሶማላውያን እውን ህይወቶም ካብ መዓት ንምድሓን፣ ብንኣሸቱ ጀላቡ ወሸመጥ ዓደን ሰጊሮም ኣብ የመን ኪኣትዉ እንከለዉ፣ ካልኣት ብዘሓም ዘይተፈልጠ ድማ ብማዕበል ህንዳዊ ውቅያኖስን ወሸመጥ ዓደንን ጥሒሎም ዝተቐዘፉ ኣለዉ።

ሸግር ሶማልያ እናገደደን ብውሸጣዊ፣ ዞባዊ፣ ክፍለ ዓለማውን ኣህጉራውን ኩነታት፣ ሓደገኛ ሰብኣውን ፖለቲካውን ሳዕቤን ኪቐልቀል ምስ ጀመረን፣ ገለ ዕቱብ ገለ ድማ ፍረ ኣልቦ ተበግሶታት ኣብ ከተማታት ጂቡቲ፣ ኣዲስ ኣበባ፣ ናይሮቢ፣ ርያድ፣ ሰንዓን ካይሮን ኪካየድ ጀመሩ።

እቲ ብመሪሕነት ኢትዮጵያ ኣብ ሶዶሬ ኣብ ጥሪ 1997 ዝተካየደ ተበግሶ ሃገራት ኢጋድ፣ ን27 ውድባት ከሰማምዕ ብምክኣሉ ዓቢ ዓወት እዩ ነይሩ። ተበግሶ ምስር'ውን ከም ኣዎንታዊ ስጉምቲ ዚቕጸር'ዩ። እንተኾነ ስምምዕ ሶዶሬ ኾነ ኣዎጅ ካይሮ፣ ንሶማልያ ካብ'ቲ ዝኣተወቶ ዓዘቕቲ ሸግር ከወጽኦ ኣይክኣለን። እቲ ምክንያት ኣብ ስምምዕ ሶዶሬ ኾነ ኣብ ኣዎጅ ካይሮ ዘይፈረመ ውድባት ስለ ዝነበሩ እዩ። ገለ ውድባት ቡቲ ስምምዕ እንተ ዘይተሓቑፈን፣ እቲ ሸግር ፍታሕ ኪረክብ ከም ዘይክእል፣ ፍጻመታት ሶማልያ ብዘይ ውልውል ኣረጋገጽዎ'ዩ። ስለ'ዚ ድማ ነቓዓት ዘሎዎ ሓድሽ ተበግሶታት ንዕድመ እቲ ሸግር ዘናውሕ ደኣ'ዩ ኪኸውን እምበር፣ ኣድማዒ ተራ ኪህልዎ ወይ ፍታሕ ከምጽእ ኣይክእልን።

ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጻኢ ኤርትራ ካብ'ዚ ኣቐዲሙ ዝተጠቐሰ ምዕባለታት ተበጊሱ፣ ኣብ ሶማልያ ሃገራዊ ዕርቂ ንምርግጋጽ ኪካየድ ዝጸንሐ ጸዕራ ህወኸ፣ ተገራጫውን ዘይምሉእን ተበግሶታት ምንባሩን፣ ዘስዕቦ ጉድኣትን ዙብርህ ኣዎጅ መንግስቲ ኤርትራ ብ30 መስከረም 1997 ዓ.ም. ኣውጺኡ ነይሩ።

አብ ዚቐጽል ትንተና ነቲ ዝተፈላለዩ ዞባውያን፣ ክፍለ ዓለማውያንን ኣህጉራውያንን ወገናት ዘቐረብዎ ተበግሶታት ብዝርዝር ኪቐርብ'ዩ። ብመጀመርታ ግን እዚ መጽናዕት'ዚ ብሓፈሻኡ ነዞም ዚሰዕቡ ጉዳያት፦

1. ዘመናዊ ታሪኽ ሶማልያ ካብ መወዳእታ 19 ክፍለ ዘመን ጀሚሩን ምቕልቃል ሃገረ ሶማልያ በዚ ሕጂ ዘላቶ መልክዕ ኣብ ምብራቕ ኣፍሪቃን።
2. ምእዋጅ ናጽነት ሶማልያ ብ1960 ዓ.ም. ምጉህሃር ውሽጣዊ ሸግራትን ምስ ጉረባብቲ ሃገራት፣ ብፍላይ ድማ ምስ ኢትዮጵያን ኬንያን ኣብ ግጭት ምእታውን።
3. ምውዳቕ ሰርዓት ጀነራል መሓመድ ሰያድ ባረ ብ21 ጥሪ 1991 ዓ.ም.፣ ምጅማር ኩናት ሓድሕድን ምዕናው መሰረታዊ መዋቕር ሃገረ ሶማልያን።
4. ኣህጉራዊ ምትእትታው ኣብ ሶማልያ ካብ 1992 ክሳብ 1995 ዓ.ም. ኣዎንታታቱን ኣሉታታቱን።
5. ሸግር ሶማልያ ንምፍታሕ ዝተወሰደ ዞባውን ኣህጉራውን ተበግሶታትን ደራኽ ረጃሒታቱን ሳዕቤናቱን።
6. እቲ ካብ ሚያዝያ ክሳብ ጥቅምቲ 2000 ዓ.ም. ኣብ ዓርታ፣ ጂቡቲ ዝተካየደ ጉባኣ፣ ደገፍ ውድባት ኢጋድ፣ ሕቡራት ሃገራት፣ ሓድነት ኣፍሪቃ፣ ኤውሮጳዊ ሕብረት፣ ኣሰላማዊ ጉባኣን ማሕበር ሃገራት ኣዕራብን ብምርካብን መሰረት ሃገረ ሶማልያ ከቐውም ብምክኣሉን፣ ኣብ ታሪኽ ሸግር ሶማልያ ከም ኣገዳሲ ምዕባለ ዚረኣ ምዃኑ።
7. መርገጽታት ኢትዮጵያ፣ ኬንያ፣ ኣመሪካ፣ ኤርትራን ቱርክን ብዛዕባ ሸግር ሶማልያ. . . ኪትንተን እዩ።

